

TIẾP TỤC THỰC HIỆN CHƯƠNG TRÌNH TỔNG THỂ CẢI CÁCH HÀNH CHÍNH TRONG TÌNH HÌNH HIỆN NAY

TRẦN VĂN TUẤN *

Cải cách hành chính nhà nước là một bộ phận quan trọng trong đường lối, chính sách đổi mới và là một trong những giải pháp quan trọng bảo đảm thực hiện thắng lợi kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của Đảng và Nhà nước ta. Có thể nói, cải cách hành chính vừa là tiền đề, vừa là động lực thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội. Cùng với tiến trình đổi mới đất nước, Đảng và Nhà nước ta đã có nhiều chủ trương quan trọng nhằm cải cách mọi mặt của đời sống xã hội, trong đó có cải cách hành chính.

THỰC hiện Nghị quyết Đại hội IX của Đảng, tháng 9-2001, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước giai đoạn 2001 - 2010 với hệ thống các giải pháp và bước đi phù hợp. Chương trình tổng thể cải cách hành chính nhà nước giai đoạn 2001 - 2010 bao gồm 4 nội dung là: cải cách thể chế; cải cách tổ chức bộ máy hành chính; đổi mới, nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức; cải cách tài chính công. Đây là một chương trình toàn diện, mang tính định hướng và chỉ đạo cho công tác cải cách hành chính trong thời gian tương đối dài là 10 năm chia làm 2 giai đoạn, giai đoạn I (2001 - 2005) và giai đoạn II (2006 - 2010). Chương trình đưa ra mục tiêu cho từng giai đoạn, nội dung cụ thể những công việc cần phải làm, các giải pháp thực hiện, xác định rõ trách nhiệm của từng cơ quan trong việc thực hiện và thời gian hoàn thành.

Có thể nói, giai đoạn I của Chương trình đã được hoàn thành rất tốt. Tiếp tục thực hiện

Chương trình tổng thể, Chính phủ và các bộ, ngành Trung ương đã tập trung chỉ đạo, xây dựng hàng loạt văn bản quan trọng liên quan đến công tác cải cách hành chính, ngày 27-4-2006, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 94/2006/QĐ - TTg phê duyệt kế hoạch cải cách hành chính nhà nước giai đoạn II (2006 - 2010). Đồng thời để thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 khóa X về đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước, Chính phủ đã ban hành Chương trình hành động về cải cách hành chính kèm theo Nghị quyết số 53/2007/NQ-CP ngày 7-11-2007. Một năm sau, ngày 17-11-2008, Chính phủ đã ban hành Nghị quyết số 26/2008/NQ-CP về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị quyết số 53/2007/NQ-CP. Thông qua đó, công tác cải cách hành chính đã đạt được những kết quả như sau:

* Ủy viên Trung ương Đảng, Bộ trưởng Bộ Nội vụ

1 - Về cải cách thể chế hành chính

Cải cách thể chế được xác định là một trong những trọng tâm của cải cách hành chính nhà nước và đã đạt được kết quả tương đối thành công về xây dựng và điều chỉnh thể chế quản lý hành chính nhà nước trong điều kiện chuyển sang cơ chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập kinh tế quốc tế.

Việc xây dựng và hoàn thiện thể chế, luật pháp để bảo đảm quyền dân chủ của nhân dân, dân chủ hóa đời sống xã hội đã có bước tiến tích cực; các quy định của pháp luật về dân chủ ở cơ sở, về giám sát của dân đối với hoạt động của bộ máy nhà nước, của cán bộ, công chức, về công khai ngân sách, kê khai tài sản, thủ tục hành chính... đã tạo điều kiện để nhân dân tham gia trực tiếp vào hoạt động của cơ quan hành chính nhà nước. Hệ thống thể chế, luật pháp của Chính phủ, các bộ, ngành và chính quyền địa phương về phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, bảo đảm quốc phòng an ninh, tăng cường công tác đối ngoại; xây dựng hệ thống thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa; sắp xếp, đổi mới doanh nghiệp nhà nước; xã hội hóa dịch vụ công; thực hiện quyền làm chủ của nhân dân... đã từng bước được thể chế hóa để điều chỉnh các quan hệ xã hội trên tất cả các lĩnh vực.

Công tác cải cách thủ tục hành chính, thực hiện cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông" tiếp tục được đẩy mạnh. Thủ tục hành chính trên các lĩnh vực như xác định thành phần dân tộc, xác nhận hộ nghèo, chứng thực bản sao giấy tờ, cấp chứng minh thư nhân dân, cấp hộ chiếu phổ thông cho công dân, đăng ký quản lý hộ khẩu, đăng ký phương tiện giao thông, thực hiện "một cửa liên thông" trong lĩnh vực đăng ký kinh doanh, cấp mã số thuế, khắc dấu; phê duyệt dự án đầu tư; thủ tục trong ngành hải quan, thuế... được các bộ, ngành và địa phương rà soát, sửa đổi, bổ sung và loại bỏ những thủ tục không cần thiết, tạo thuận lợi cho người dân và doanh nghiệp. Việc cải cách thủ tục hành chính trong xử lý công việc, thực thi công vụ trong các cơ quan và giữa cơ quan hành chính nhà nước với nhau cũng có tiến bộ. Thủ tướng

Chính phủ đã ban hành Quyết định phê duyệt Đề án về đơn giản hóa thủ tục hành chính trên các lĩnh vực quản lý nhà nước giai đoạn 2007 - 2010 với các nhiệm vụ cụ thể về thống kê, lập danh mục các thủ tục hành chính và mẫu đơn, mẫu tờ khai thủ tục hành chính ở các cơ quan hành chính nhà nước Trung ương và địa phương.

2 - Về cải cách tổ chức bộ máy hành chính nhà nước

Kết quả rõ nét nhất về thực hiện cải cách tổ chức bộ máy hành chính nhà nước trong những năm qua là chức năng, nhiệm vụ của Chính phủ, các bộ và chính quyền địa phương được điều chỉnh cho phù hợp với yêu cầu trong giai đoạn mới. Việc điều chỉnh chức năng, nhiệm vụ của các cơ quan hành chính đã chú trọng sự phù hợp với tình hình thực tế, bao quát hết các lĩnh vực cần quản lý nhà nước, khắc phục sự trùng lặp, chồng chéo về chức năng, nhiệm vụ. Cùng với điều chỉnh chức năng, Chính phủ đã từng bước thực hiện phân cấp quản lý hành chính giữa Trung ương và địa phương. Chính phủ, các bộ, ngành Trung ương tập trung vào chức năng quản lý nhà nước ở tầm vĩ mô là xây dựng thể chế, chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, điều hành tổ chức thực hiện và kiểm tra, thanh tra. Trên cơ sở thực hiện phân cấp, Chính phủ đã đẩy mạnh sắp xếp, điều chỉnh các bộ, ngành Trung ương theo nguyên tắc tổ chức bộ quản lý đa ngành, đa lĩnh vực.

Thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 Khóa X về đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước và Nghị quyết của Quốc hội khóa XII tại kỳ họp thứ 4 về thực hiện thí điểm không tổ chức Hội đồng nhân dân huyện, quận, phường, từ ngày 25-4-2009, 10 tỉnh thành phố thực hiện thí điểm là Lào Cai, Vĩnh Phúc, Nam Định, Hải Phòng, Quảng Trị, Đà Nẵng, Phú Yên, Bà Rịa-Vũng Tàu, Thành phố Hồ Chí Minh, Kiên Giang đã bắt đầu triển khai thực hiện Đề án thí điểm. Đây là bước đi quan trọng thực hiện chủ trương xây dựng mô hình chính quyền địa phương hợp lý, vững mạnh đã được khẳng

định tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng.

3 - Xây dựng và phát triển đội ngũ cán bộ, công chức

Có thể thấy, những cải cách vừa qua tập trung nhiều vào nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức cả về phẩm chất và năng lực với kỹ năng hành chính đáp ứng yêu cầu hành chính phục vụ, nhà nước phục vụ, đội ngũ cán bộ, công chức là công bộc của dân; tích cực thay đổi phương thức quản lý cán bộ, công chức. Chất lượng đội ngũ cán bộ, công chức trong bộ máy hành chính nhà nước từng bước được nâng lên, đáp ứng tốt hơn yêu cầu nhiệm vụ.

Luật Cán bộ, công chức được Quốc hội Khóa XII thông qua ngày 13-11-2008, tiếp tục có sự phân biệt rõ hơn đội ngũ cán bộ, công chức trong hệ thống chính trị nước ta: cán bộ qua bầu cử, công chức hành chính, viên chức sự nghiệp, cán bộ giữ chức vụ lãnh đạo trong doanh nghiệp nhà nước, cán bộ chuyên trách và công chức cấp xã. Trên cơ sở đó đã xác định những yêu cầu, tiêu chuẩn về trình độ, năng lực, phẩm chất, cơ chế quản lý và chế độ, chính sách đãi ngộ thích hợp. Chủ trương, quan điểm của Đảng về tách rõ đơn vị hành chính với doanh nghiệp, với đơn vị sự nghiệp đã từng bước được cụ thể hóa và triển khai thông qua các quy định, thể chế về công chức hành chính, viên chức sự nghiệp. Cơ cấu, chức danh, tiêu chuẩn, chính sách của đội ngũ cán bộ, công chức từng bước được xác định phù hợp hơn; khẳng định rõ đội ngũ cán bộ, công chức ở cơ sở xã, phường, thị trấn. Đã xây dựng và đưa vào áp dụng trên 200 chức danh, tiêu chuẩn cán bộ, công chức, tạo điều kiện đổi mới công tác tuyển dụng, sử dụng, luân chuyển, điều động, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ, công chức.

Công tác đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức đã tập trung nhiều vào việc nâng cao kiến thức theo cơ chế quản lý mới và kỹ năng làm việc. Thông qua sự lãnh đạo của các cấp ủy đảng, công tác quản lý của các cơ quan hành chính nhà nước, sự nỗ lực phấn đấu của đội ngũ

cán bộ, công chức, nhìn chung phẩm chất chính trị, tinh thần trách nhiệm, năng lực quản lý điều hành, trình độ chuyên môn nghiệp vụ, ngoại ngữ, tin học... của đội ngũ cán bộ, công chức đã có bước được nâng lên, đáp ứng tốt hơn yêu cầu nhiệm vụ, đóng góp quan trọng vào thành tựu chung của đất nước.

4 - Cải cách tài chính công

Cơ chế chính sách quản lý thu chi ngân sách và quản lý sử dụng tài sản nhà nước từng bước được đổi mới, hoàn thiện và ngày càng phù hợp hơn. Quốc hội quyết định ngân sách nhà nước và quyết định phân bổ ngân sách trung ương, Hội đồng nhân dân các cấp quyết định ngân sách địa phương. Việc luật hóa và công khai hóa các nguồn thu và các khoản chi ngân sách nhà nước đã nâng cao tính dân chủ và minh bạch trong quản lý ngân sách quốc gia được thực hiện. Đã có bước tiến quan trọng trong chính sách tài chính đối với doanh nghiệp nhà nước, xóa bỏ tình trạng cấp phát ngân sách cho hoạt động sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp nhà nước, thực hiện chế độ tự chủ và tự chịu trách nhiệm về tài chính của các doanh nghiệp nhà nước theo quy định của pháp luật. Phân biệt rõ hơn cơ chế tài chính cho các cơ quan hành chính và cơ chế tài chính cho các đơn vị sự nghiệp, nâng cao tính chủ động sáng tạo và trách nhiệm trong hoạt động của các đơn vị sự nghiệp.

Quy định về công khai tài chính cùng với các quy định công khai trong Quy chế Dân chủ ở cơ sở đã tạo điều kiện cho cán bộ, công chức, tập thể người lao động và nhân dân kiểm tra, giám sát quá trình quản lý và sử dụng vốn, tài sản nhà nước cũng như việc huy động, quản lý và sử dụng các khoản đóng góp của nhân dân theo quy định của pháp luật, phát hiện và ngăn chặn các hành vi vi phạm chế độ quản lý tài chính, sử dụng có hiệu quả hơn ngân sách và tài sản nhà nước.

Kết quả đạt được như trên là do có sự nhận thức về tầm quan trọng của cải cách hành chính, công tác cải cách hành chính được Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ, các bộ

trưởng, thủ trưởng cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ và chủ tịch Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương quan tâm chỉ đạo. Các hoạt động của cơ quan hành chính được gắn kết thường xuyên với việc thực hiện các mục tiêu, nhiệm vụ của Chương trình tổng thể. Với việc áp dụng công nghệ thông tin, Chính phủ và các bộ, ngành tổ chức các cuộc họp, giao ban trực tuyến với các địa phương, thông qua đó đã nâng cao hiệu quả công tác chỉ đạo, điều hành, giải quyết kịp thời những vấn đề phát sinh trong quá trình thực hiện chủ trương, quyết sách của Chính phủ. Công tác kiểm tra việc triển khai cải cách hành chính cũng được tăng cường. Qua kiểm tra đã chấn chỉnh ngay những mặt yếu kém và có biện pháp khắc phục. Công tác thông tin, tuyên truyền về cải cách hành chính được coi trọng và đẩy mạnh ngay từ những năm đầu thực hiện Chương trình tổng thể. Các báo, đài, tạp chí của Trung ương và địa phương đã có khá nhiều bài, phóng sự chuyên đề về cải cách hành chính và thủ tục hành chính, vừa phản ánh rõ những điểm sáng trong cải cách hành chính, vừa chỉ rõ những tồn tại, bất cập, đặc biệt là thái độ phục vụ dân, doanh nghiệp của cán bộ, công chức.

*

* *

Mặc dù có được những kết quả tiến bộ ghi nhận trong cải cách hành chính thời gian vừa qua, nhưng tốc độ cải cách còn chậm, chưa nhất quán, hiệu quả còn thấp so với mục tiêu đặt ra là đến năm 2010 xây dựng được một nền hành chính dân chủ, trong sạch, vững mạnh, chuyên nghiệp, hiện đại. Nền hành chính tuy đã có chuyển biến nhưng còn tụt hậu và có nguy cơ tụt hậu hơn nữa so với các nền hành chính hiện đại trong khu vực và trên thế giới. Vì vậy, tiếp tục đẩy mạnh cải cách hành chính, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý của bộ máy nhà nước là yêu cầu và đòi hỏi khách quan của sự phát triển kinh tế - xã hội cũng như hội nhập kinh tế quốc tế của đất nước trong giai đoạn hiện nay. Kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế đòi hỏi Nhà nước phải đóng đúng vai trò quản lý và điều hành ở tầm vĩ mô. Nghị quyết của

Quốc hội Khóa XII về phát triển kinh tế - xã hội năm 2009, Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết Hội nghị lần thứ chín của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X về một số nhiệm vụ, giải pháp lớn nhằm tiếp tục thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng đã khẳng định đẩy mạnh cải cách hành chính là một trong những giải pháp quan trọng cho sự phát triển kinh tế - xã hội của nước ta trong thời gian tới. Cùng với đó, việc gia nhập Tổ chức Thương mại thế giới (WTO), hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam diễn ra ngày càng mạnh mẽ, sâu sắc và toàn diện. Trong điều kiện kinh tế mở, có tính toàn cầu, đòi hỏi chúng ta phải nhanh chóng tạo lập đồng bộ hệ thống thể chế kinh tế, thể chế hành chính phù hợp với thông lệ chung của thế giới, phải đổi mới tổ chức bộ máy và nâng cao trình độ, năng lực, trách nhiệm của cán bộ, công chức để có thể hòa nhập vào cộng đồng quốc tế. Trên cơ sở những yêu cầu đòi hỏi chủ quan và khách quan của bối cảnh kinh tế - xã hội giai đoạn hiện nay và sắp tới, cải cách hành chính cần phải được tiếp tục triển khai thực hiện đồng bộ trên các mặt với những nội dung chủ yếu như sau:

Một là, tiếp tục xây dựng và hoàn thiện hệ thống thể chế, trong đó chủ yếu là thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và thể chế về tổ chức, hoạt động của nền hành chính nhà nước. Những công việc chủ yếu phải làm là loại bỏ, sửa đổi hoặc bổ sung những thể chế lạc hậu, bất cập, đồng thời thiết lập các thể chế còn thiếu để điều chỉnh các quan hệ kinh tế - xã hội mới phát sinh theo tiến trình phát triển của nền kinh tế thị trường và quá trình hội nhập kinh tế quốc tế. Các bộ, ngành và địa phương chủ động tích cực hơn trong chỉ đạo và điều hành thực hiện nhiệm vụ cải cách hành chính, tăng cường kỷ luật, kỷ cương, nâng cao chất lượng giải quyết thủ tục hành chính cho người dân và doanh nghiệp. Triển khai đồng bộ, nâng cao chất lượng cơ chế "một cửa", "một cửa liên thông", coi đó như là một bước đột phá trong cải cách thủ tục hành chính đi vào chiều sâu để loại bỏ thủ tục hành chính rườm rà, phức tạp,

để nảy sinh tiêu cực, tham nhũng, cản trở các hoạt động kinh tế - xã hội.

Hai là, điều chỉnh chức năng của Chính phủ cho phù hợp với yêu cầu của cơ chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, trên cơ sở đó xác định rõ thẩm quyền của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ. Chính phủ, các bộ, Ủy ban nhân dân các cấp thực hiện vai trò chức năng quản lý nhà nước với các nội dung hoạch định chiến lược, quy hoạch, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội; xây dựng và ban hành thể chế, chính sách; nâng cao năng lực cán bộ, công chức, chất lượng công tác quy hoạch, quản lý quy hoạch, tăng cường kiểm tra, thanh tra, giám sát, bảo đảm sự lãnh đạo tập trung, thống nhất của Trung ương và phát huy được tính chủ động, sáng tạo của các cấp, các ngành trong việc tổ chức triển khai thực hiện. Kiên quyết thực hiện việc chuyển giao mạnh các chức năng, nội dung công việc không thuộc chức năng của hệ thống hành chính cho các tổ chức xã hội, tổ chức phi chính phủ, tổ chức sự nghiệp dịch vụ công, tổ chức doanh nghiệp, tư nhân đảm nhiệm ngày càng nhiều hơn theo hướng đẩy mạnh xã hội hóa. Tiếp tục đổi mới, kiện toàn tổ chức bộ máy các cơ quan nhà nước. Hoàn thiện chức năng, nhiệm vụ của các bộ, cơ quan thuộc Chính phủ theo hướng xây dựng hệ thống cơ quan hành pháp thống nhất, thông suốt, hiện đại. Nghiên cứu tổ chức lại các cơ quan chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân cấp tỉnh, cấp huyện phù hợp với kết quả đạt được của tiến trình thí điểm các mô hình cơ cấu lại tổ chức chính quyền địa phương từng cấp. Lãnh đạo, chỉ đạo chặt chẽ và tổng kết việc thí điểm không tổ chức Hội đồng nhân dân huyện, quận, phường tại 10 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương. Mặt khác, cần đẩy mạnh thực hiện Đề án về đơn giản hóa thủ tục hành chính trên các lĩnh vực quản lý nhà nước giai đoạn 2007 - 2010, hoàn tất các khâu rà soát, thống kê thủ tục hành chính, mẫu đơn, mẫu tờ khai, trên cơ sở đó tiến hành sửa đổi, kiến nghị các cơ quan có thẩm quyền sửa đổi, loại bỏ thủ tục hành chính rườm rà, gây phiền hà đối với công dân và tổ chức.

Ba là, tiếp tục tổ chức thực hiện Luật Cán bộ, công chức, nghiên cứu, xây dựng và ban hành các nghị định, thông tư hướng dẫn Luật trên cơ sở đổi mới đồng bộ các khâu của công tác cán bộ, xây dựng và thực hiện chế độ công vụ thống nhất, dân chủ, công khai, minh bạch, đúng thẩm quyền và có sự kiểm tra, giám sát. Xây dựng cơ chế, chính sách nhằm phát huy năng lực của đội ngũ công chức hành chính nhà nước, thực hiện chiến lược phát triển nguồn nhân lực của quốc gia một cách cụ thể nhằm tạo ra đội ngũ công chức vừa phải làm việc trên các lĩnh vực theo các nguyên tắc của thị trường, vừa phải biết quyết định các vấn đề trên cơ sở hệ thống quyền lực mà nhân dân giao cho. Xây dựng các quy chế, quy định cụ thể để quản lý cán bộ, công chức và thuận lợi cho việc kịp thời thay thế, miễn nhiệm cán bộ, công chức năng lực, phẩm chất kém, không hoàn thành nhiệm vụ, mất uy tín, có sai phạm. Cải cách căn bản hơn việc xây dựng và đào tạo lại đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước trong điều kiện mới cho theo kịp và đáp ứng được yêu cầu thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của hệ thống hành chính nhà nước được cơ cấu lại tổ chức bộ máy gọn nhẹ, quản lý nhà nước đa ngành, đa lĩnh vực. Cải cách chính sách tiền lương, tiến tới bảo đảm cho cán bộ, công chức có mức sống trung bình khá trong xã hội.

Bốn là, tiếp tục đổi mới phương thức làm việc và sự chỉ đạo, điều hành của Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ, các bộ và cơ quan hành chính địa phương các cấp nhằm theo kịp và đi đầu trong cải cách hành chính. Người đứng đầu cơ quan hành chính các cấp tăng cường tập trung công tác chỉ đạo, điều hành cải cách hành chính, chịu trách nhiệm hàng đầu về kết quả cải cách hành chính trước Đảng, trước toàn dân. Coi đó là yếu tố thúc đẩy mạnh tiến trình cải cách hành chính. Đưa nhanh việc áp dụng công nghệ thông tin vào quản lý hành chính và sử dụng công nghệ thông tin một cách có hiệu quả trong công tác chỉ đạo, điều hành tập trung, thống nhất của Chính phủ và hệ thống hành chính các cấp. □